ପଞ୍ଚରା
ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ।। ପ୍ରଥମ ଅର୍ଘ୍ୟ । ଏପ୍ରିଲ - ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୨୬
Volume No -01 । Issue No - 01 । April - September 2026
ଷାଣ୍ମାସିକ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକସାହିତ୍ୟଧର୍ମୀ ଗବେଷଣାତ୍ମକ ପତ୍ରିକା

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବନାମ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା

ଡକ୍ଟର ତରୁଣ ସା
ଅଧ୍ୟାପକ , ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଧବଳେଶ୍ୱର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଗୁରୁଡିଝାଟିଆ, କଟକ

DOI - https://doi.org/10.5281/zenodo.19417785

ସାରାଂଶ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଅତି ନିବିଡ଼ ଓ ପ୍ରାଚୀନ। ଓଡ଼ିଶା ଏକ ବହୁଭାଷୀ ରାଜ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଆର୍ଯ୍ୟ, ଦ୍ରାବିଡ଼ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରିକ୍ ଭାଷାଗୋଷ୍ଠୀର ଅପୂର୍ବ ସମନ୍ୱୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବିକାଶ କ୍ରମରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ଅପରିସୀମ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ କେବଳ ଭାଷାଗତ ନୁହେଁ, ବରଂ ଏହା ଏକ ଗଭୀର ସାଂସ୍କୃତିକ ସମନ୍ୱୟର ପ୍ରତିଫଳନ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବିକାଶ ଧାରାରେ ଆଦିବାସୀ (ମୁଣ୍ଡାରୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିକ୍ ଓ ଦ୍ରାବିଡ଼) ଭାଷାଗୋଷ୍ଠୀର ପ୍ରଭାବ ଅତି ସୁସ୍ପଷ୍ଟ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶବ୍ଦକୋଷରେ ଥିବା ପ୍ରଚୁର 'ଦେଶଜ' ଶବ୍ଦ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରୁ ଆସିଛି। ବିଶେଷ କରି ଚାଷବାସ, ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସାମାଜିକ ରୀତିନୀତି ସହ ଜଡ଼ିତ ଅନେକ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦର ମୂଳ ଉତ୍ସ ହେଉଛି ଜନଜାତି ଭାଷା। ଓଡ଼ିଶାରେ ୬୨ ପ୍ରକାର ଜନଜାତି ବାସ କରନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସାନ୍ତାଳୀ, କୁଇ, ହୋ, ମୁଣ୍ଡାରୀ ଓ ସୌରା ପରି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଞ୍ଚଳିକ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ମୌଖିକ ଲୋକକଥା, ଗୀତ ଓ ପରମ୍ପରା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆତ୍ମାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛି। ସମୟକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏହି ବିଭିନ୍ନ ଜନଜାତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସଂଯୋଗକାରୀ ଭାଷା ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସୁଛି।

ମୂଳଶବ୍ଦ - ଓଡ଼ିଆ, ଆଦିବାସୀ, ଭାଷା, ବସବାସ, ଜନଜାତି, ସାନ୍ତାଳୀ, କୁଇ, ହୋ, ସଉରା, ଦ୍ରାବିଡ଼, ଅଷ୍ଟ୍ରିକ୍, ଗୋଷ୍ଠୀ ।

ଉପକ୍ରମ -

ଭାଷା କେବଳ ଭାବ ବିନିମୟର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ନୁହେଁ, ବରଂ ଏହା ଏକ ଜାତିର ସଂସ୍କୃତି, ଇତିହାସ ଏବଂ ପରିଚୟର ବାହକ। ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ବିକାଶରେ ଭାଷାର ଭୂମିକା ଅତୁଳନୀୟ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାରତର ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ସମୃଦ୍ଧ ଭାଷା। ଏହାର ପ୍ରାଚୀନତା ସମ୍ପର୍କରେ ଖାରବେଳଙ୍କ ହାତୀଗୁମ୍ଫା ଶିଳାଲେଖ(ଖ୍ରୀ. ପୂ. ୨ୟ ଶତାବ୍ଦୀ)ରୁ ଜଣାପଡ଼େ। ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅଷ୍ଟମ ଅନୁସୂଚୀରେ ସ୍ଥାନିତ ୨୨ଟି ପ୍ରମୁଖ ଭାଷା ମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଅନ୍ୟତମ। ମୁଖ୍ୟତଃ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଏହି ଭାଷା ୨୦୧୪ ମସିହା ଫେବୃୟାରୀ ୨୦ ତାରିଖ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଭାଷାର ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଅଛି । ଏହି ଗୌରବ ପାଇବାରେ ଓଡ଼ିଆ ହେଉଛି ଭାରତର ଷଷ୍ଠ ଭାଷା ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଇଣ୍ଡୋ - ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷା । ସେହିପରି ଆଦିବାସୀ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଭାରତର ଭାଷା ବିବିଧତାର ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ଅଂଶ। ଏହି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଆଦିବାସୀ ସମୁଦାୟର ସଂସ୍କୃତି, ପରମ୍ପରା ଓ ଜୀବନ ଶୈଳୀର ପ୍ରତିଫଳନ।

"ଆଦିବାସୀ" ଶବ୍ଦଟିର ଆଭିଧାନିକ ଅର୍ଥ ହେଉଛି "ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ବା ସର୍ବପ୍ରଥମ ଅଧିବାସୀ" କିମ୍ବା ଆଦିକାଳରୁ ବସବାସ କରିଆସୁଥିବା ଲୋକ। ଏମାନେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପାହାଡ଼ ଅଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରି ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଏମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ଅତି ନିବିଡ଼। ବଣ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଫଳ ମୂଳ ସଂଗ୍ରହ କରି ପେଟ ପୋଷୁଥିବା ଏହି ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନ ଶୈଳୀ ସରଳ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ। ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଆଦିବାସୀ ଜାତି ବସବାସ କରୁଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି। ଓଡ଼ିଶାର ସାଂସ୍କୃତିକ ପରମ୍ପରାରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ରଙ୍ଗ ଭଳି। ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରାୟ ୬୨ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ଜନଜାତି ବାସ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ସମୃଦ୍ଧ ଭାଷା ରହିଛି।

ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆଲୋଚନା-

ଓଡ଼ିଶା ଭାରତର ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଭାଷାଗତ ଭାବେ ସମୃଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟ। ଏଠାରେ ଅନେକ ଭାଷାର ସହାବସ୍ଥାନ ଦେଖାଯାଏ। ଏହାମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ରାଜ୍ୟର ପ୍ରମୁଖ ଓ ସରକାରୀ ଭାଷା ହେଉଥିବାବେଳେ, ଆଦିବାସୀ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଶାର ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ପରିଚୟର ଭାଗ। ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ, ସମ୍ପର୍କ, ଓ ପ୍ରଭାବକୁ ବୁଝିବା ଆବଶ୍ୟକ, କାରଣ ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଗଠନକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରେ।

ଭାଷାତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଜଣାଯାଏ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ହେଉଛି ଭାରତୀୟ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷା ପରିବାରର ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା; ଯାହା ପ୍ରାକୃତ ଓ ମାଗଧୀ ଅପଭ୍ରଂଶରୁ ବିକଶିତ ହୋଇଛି। ଏହା ବହୁଳ ଭାବେ ସଂସ୍କୃତଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ। କିନ୍ତୁ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ହେଉଛି ଭାରତର ଜନଜାତିମାନଙ୍କ ମାତୃଭାଷା। ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇଟି ଭାଷା ପରିବାରର ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରଥମଟି ହେଉଛି ଅଷ୍ଟ୍ରୋ - ଏସିଆଟିକ ଭାଷା ପରିବାର; ଯେଉଁଥିରେ ସାନ୍ତାଳୀ, ମୁଣ୍ଡାରୀ, ହୋ, ସଉରା ଇତ୍ୟାଦି ଭାଷା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଉଛି ଦ୍ରାବିଡ଼ ଭାଷା ପରିବାର; ଯେଉଁଥିରେ କୁଇ, ଓରାଓଁ, କୋୟା ଆଦି ଭାଷା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୧- ଲିପି ଓ ଲିଖନ ପ୍ରଣାଳୀ

ଓଡ଼ିଆର ନିଜସ୍ୱ ଲିପି ଅଛି ଓ ଏହାର ବିକଶିତ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବ୍ରାହ୍ମୀ ଲିପିରୁ ଏହା ବିକଶିତ ହୋଇଛି। ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକ ଗୋଲାକାର, ଯାହାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଉଛି ପ୍ରାଚୀନ

କାଳରେ ତାଳପତ୍ରରେ ଲେଖିବା ଶୈଳୀ। ସିଧା ଗାର ଟାଣିଲେ ତାଳପତ୍ର ଚିରିଯାଉଥିବାରୁ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ବୃତ୍ତାକାର ହୋଇଥାଏ। କିନ୍ତୁ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକାଂଶ ମୌଖିକ ଅଟେ। ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ଲିପି ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସହ ବିକଶିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷା ପାଇଁ 'ଓଲ୍ ଚିକି' ଲିପି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ଯାହାର ଉଦ୍ଭାବକ ପଣ୍ଡିତ ରଘୁନାଥ ମୁର୍ମୁ ଅଟନ୍ତି। ସେହିପରି ସଉରା ଭାଷା ପାଇଁ ମାଙ୍ଗେଇ ଗମାଙ୍ଗୋଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଭାବିତ 'ସୋରାଙ୍ଗ ସୋମ୍ପେଙ୍ଗ' ଲିପି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି । 'ହୋ' ଭାଷା ପାଇଁ 'ୱାରାଙ୍ଗ ଚିତି' ଲିପି ବ୍ୟବହୃତ। ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିକୁ ମାଧ୍ୟମ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି।

୨- ଧ୍ୱନିତତ୍ତ୍ୱ

ଓଡ଼ିଆରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ୬ଟି ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱରଧ୍ୱନି ରହିଛି (ଅ, ଆ, ଇ, ଉ, ଏ, ଓ)। ଏଠାରେ ସ୍ୱରର ଦୈର୍ଘ୍ୟ (ହ୍ରସ୍ୱ ଓ ଦୀର୍ଘ) ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୁଏ ନାହିଁ। ଅନେକ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରେ (ବିଶେଷ କରି ମୁଣ୍ଡା ଗୋଷ୍ଠୀରେ) 'ଅନୁନାସିକ ସ୍ୱରଧ୍ୱନି'ର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ। ଏଥିସହ ସ୍ୱରଧ୍ୱନିର ଦୈର୍ଘ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥାଏ। ଓଡ଼ିଆରେ ଅଳ୍ପପ୍ରାଣ (କ, ଗ) ଏବଂ ମହାପ୍ରାଣ (ଖ, ଘ) ଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି। କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରେ (ଯଥା: ସାନ୍ତାଳୀ) ମହାପ୍ରାଣ ଧ୍ୱନିର ବ୍ୟବହାର ଖୁବ୍ କମ୍ । ଓଡ଼ିଆ ଏକ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଭାଷା । ଏହାର ପ୍ରତି ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ପ୍ରାୟତଃ ଏକ ସ୍ୱରଧ୍ୱନି (ବିଶେଷ କରି 'ଅ') ରହିଥାଏ। କିନ୍ତୁ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ମୁଣ୍ଡା ଗୋଷ୍ଠୀର ଭାଷାଗୁଡ଼ିକରେ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧ୍ୱନି ରହିବା ସାଧାରଣ କଥା। ଉଚ୍ଚାରଣ ସମୟରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ଉପରେ ଅଧିକ ବଳାଘାତ ଦିଆଯାଏ, ଯାହା ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଆଞ୍ଚଳିକ ଓଡ଼ିଆ କହିବା ଶୈଳୀକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି। ଓଡ଼ିଆର 'ସ' ଧ୍ୱନି ଅନେକ ସମୟରେ ଆଦିବାସୀ ଉଚ୍ଚାରଣରେ 'ହ' କିମ୍ବା 'ଛ' ରେ ପରିଣତ ହୁଏ।

ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ଉଚ୍ଚାରଣ ଶୈଳୀ ଓ ସ୍ୱରରେ ଏକ ପ୍ରକାର ମଧୁର ସାଙ୍ଗୀତିକତା ରହିଥାଏ।

୩- ରୂପତତ୍ତ୍ୱ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ (ବିଶେଷ କରି ମୁଣ୍ଡା ଏବଂ ଦ୍ରାବିଡ଼ ଗୋଷ୍ଠୀ) ମଧ୍ୟରେ ରୂପତତ୍ତ୍ୱ ବା ଶବ୍ଦ ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ନେଇ ଏକ ଗଭୀର ସମ୍ପର୍କ ଓ ପାର୍ଥକ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏକ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ରୂପତାତ୍ତ୍ୱିକ ଗଠନରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ସ୍ପଷ୍ଟ। ମୁଣ୍ଡା ପରିବାରର ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ (ଯେପରିକି ସନ୍ତାଳୀ, ହୋ) ମୁଖ୍ୟତଃ ଶ୍ଳେଷାତ୍ମକ। ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ମୂଳ ଶବ୍ଦ ସହିତ ଅନେକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଡ଼ି ଏକ ନୂତନ ରୂପ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ। ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ, ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତା, କର୍ମ ଓ କ୍ରିୟାର ସୂଚନା ରହିଥାଏ। ଓଡ଼ିଆ ଏକ 'ବିଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ' ଭାଷା। ଏଠାରେ ଶବ୍ଦ ସହିତ ବିଭକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ କରାଯାଏ (ଯଥା: ଘର + ରେ = ଘରରେ)। କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଆଦିବାସୀ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ। ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରେ (ବିଶେଷ କରି ମୁଣ୍ଡା ଗୋଷ୍ଠୀ) ଏକବଚନ ଓ ବହୁବଚନ ବ୍ୟତୀତ 'ଦ୍ୱିବଚନ'ର ବ୍ୟବହାର ରହିଛି। ଓଡ଼ିଆରେ ଦ୍ୱିବଚନ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବହୁବଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ରତ୍ୟୟ 'ଗୁଡ଼ାଏ', 'ଗୁଡ଼ିକ' ବା 'ଯାକ' ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ଗଠନ ଶୈଳୀ ସହ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରଖେ। କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଶବ୍ଦର ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ବହୁତ୍ୱ ବୁଝାଯାଏ, ଯାହା ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଲକ୍ଷଣ। ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର କ୍ରିୟା ରୂପ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଟିଳ। ଏଥିରେ କ୍ରିୟା ସହ ପୁରୁଷ ଏବଂ ସମୟର ଚିହ୍ନ ଏକାଠି ମିଶି ରହିଥାଏ। ଓଡ଼ିଆର କ୍ରିୟା ପଦରେ ପୁରୁଷ ଓ ବଚନ ଅନୁସାରେ ରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ (ଯଥା: ମୁଁ ଖାଉଛି, ସେ ଖାଉଛି)। ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟବହୃତ 'ଦେଶିଆ' ଓଡ଼ିଆରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର କ୍ରିୟା ରୂପର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ଦେଖାଯାଏ।

୪- ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଭୂମିକା

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାମାଜିକ ଏକତାର ମୂଳ ଭୂମିକା ନିଭାଏ। ଏହା ଶିକ୍ଷା, ପ୍ରଶାସନ, ମାଧ୍ୟମ ଓ ସାହିତ୍ୟରେ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବହୃତ। ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ଏକ ସାଧାରଣ ମଞ୍ଚରେ ଆଣେ। ଅନ୍ୟପଟେ, ଆଦିବାସୀ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଲୋକଜୀବନ ସହ ଗଭୀର ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ। ଏହି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ପରମ୍ପରା, ରୀତି-ନୀତି, ଲୋକଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଆସ୍ଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ। ଏହି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ସଂସ୍କୃତିର ସଞ୍ଚୟକାରୀ।

୫- ସମ୍ପର୍କ ଓ ପ୍ରଭାବ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶବ୍ଦକୋଷ ଏବଂ ଉଚ୍ଚାରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ। ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନରେ ଥିବା ଅନେକ 'ଦେଶଜ' ଶବ୍ଦ ପ୍ରକୃତରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରୁ ଆସିଛି। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ: ଅଣ୍ଡି, ଚାଉଳ, କାଠି, ଲାଉ, ବେଭାର, ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମୁଣ୍ଡା ବା ଅନ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ବୋଲି ଭାଷାବିତ୍‌ମାନେ ମତ ଦିଅନ୍ତି। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଦିପର୍ବରୁ ହିଁ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଭାଷାର ଝଲକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ। ଶୂଦ୍ରମୁନି ସାରଳା ଦାସ ତାଙ୍କ 'ମହାଭାରତ' ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଶବର ସଂସ୍କୃତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନଶୈଳୀର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ 'ପରଜା' ଓ 'ଅମୃତର ସନ୍ତାନ' ପରି କାଳଜୟୀ ଉପନ୍ୟାସରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ଶବ୍ଦକୁ ଏତେ ନିପୁଣ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ଯେ, ତାହା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ନୂତନ ପରିଚୟ ଦେଇଛି। ଓଡ଼ିଶାର ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ଓଡ଼ିଆ କହିବା ଶୈଳୀରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ସ୍ୱର ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରି ହୋଇପଡ଼େ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ଏବଂ ଐତିହାସିକ। ଓଡ଼ିଶାର ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଚୟ ଏହି ଦୁଇ ଭାଷା ଗୋଷ୍ଠୀର ସମନ୍ୱୟରେ ଗଠିତ। ଭାଷା ସମୟ ଅନୁସାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ। ଏହା ଏକ ପ୍ରବହମାନ ନଦୀ ସଦୃଶ, ଯାହା ନିଜ ଗତିପଥରେ ନୂଆ ନୂଆ ଶବ୍ଦ ଆହରଣ କରେ ଏବଂ ପୁରାତନ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ପରିମାର୍ଜିତ କରେ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଭାବେ ସଂସ୍କୃତ, ପ୍ରାକୃତ ଏବଂ ଆଞ୍ଚଳିକ ଆଦିବାସୀ ଶବ୍ଦାବଳୀକୁ ନେଇ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ରାଜ୍ୟର ସରକାରୀ ଭାଷା ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରଶାସନରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଛି। କିନ୍ତୁ ଏହା ଫଳରେ କିଛି ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଦେଇଛି । ଯେମିତି- ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଆଦିବାସୀ ପିଲାମାନେ ନିଜ ମାତୃଭାଷାଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଉଛନ୍ତି। ଅଧିକାଂଶ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାର ନିଜସ୍ୱ ଲିପି ନାହିଁ (ସାନ୍ତାଳୀର 'ଓଲ୍ ଚିକି' ଓ ସଉରାର 'ସୋରାଙ୍ଗ ସୋମ୍ପେଙ୍ଗ' ଭଳି କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମକୁ ଛାଡ଼ିଲେ)। ଏଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼େ। ଯାହା ଫଳରେ ସେମାନେ

ନିଜର ପ୍ରକୃତ ଭାବକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ବେଳେ ବେଳେ ଅସମର୍ଥ ହେଉଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର MLE (Multi-lingual Education) କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ଆଦିବାସୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ସେମାନଙ୍କ ମାତୃଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରୁଛନ୍ତି। ଏଥିପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଓ ଶବ୍ଦକୋଷ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି।

ଉପସଂହାର -

ଓଡ଼ିଆ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ପରସ୍ପରର ବିରୋଧୀ ନୁହଁନ୍ତି, ବରଂ ପରିପୂରକ। ଦୁହେଁ ଓଡ଼ିଶାର ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ। ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଆଧୁନିକ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ଭୂମିକା ନିଭାଏ, ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟଟି ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତିର ରକ୍ଷକ ସାଜେ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ବିକାଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ। ଏହି ସମନ୍ୱୟ ହିଁ ଓଡ଼ିଶାର ବହୁଭାଷୀ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଜୀବନ୍ତ ରଖିଛି। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏକ ବୃକ୍ଷ ହେଲେ, ଆଦିବାସୀ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ତା'ର ଚେର ସଦୃଶ। ଏହି ଦୁଇ ଭାଷାର ମିଶ୍ରଣରେ ହିଁ ଓଡ଼ିଶାର ଭାଷାତାତ୍ତ୍ୱିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗାରିମା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ-

୧- ମହାନ୍ତି, ଡ. ବଂଶୀଧର। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ କ୍ରମବିକାଶ। ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ସ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, କଟକ, ୧୯୭୦ ।

୨- ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି। ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୧୯୮୧ ।

୩- ସାହୁ, ଡ. ବସୁଦେବ । ଓଡ଼ିଆଭାଷାର ଉନ୍ମେଷ ଓ ବିକାଶ । ୪ର୍ଥ ସଂସ୍କରଣ, ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ସ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, କଟକ, ୧୯୯୪ ।

୪-ହେମ୍ବ୍ରମ, ଡ. ଲିପି(ସଂ)। ଆଦିବାସୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି: ଏକ ସମାଜତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଆୟୋଗ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନୁଦାନ ପ୍ରକଳ୍ପ, ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଣୀବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୦୫ ।

୫- ମହାପାତ୍ର, ଡ. ଖଗେଶ୍ୱର। ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ଓ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା। ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଓ ସର୍ବଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୦୮ ।

୬- ସାହୁ, ପ୍ର. ନାରାୟଣ(ସଂ)। ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀ: ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି । ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ୨୦୨୨।